

TA'LIM JARAYONIDA PSIXOLOGIK XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMOLARI

Omonova Orzudil Shuxrat qizi
Qarshi xalqaro universiteti o'qituvchi

CHALLENGES OF CREATING A PSYCHOLOGICALLY SAFE ENVIRONMENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Omonova Orzudil Shuxrat qizi
Lecturer at Karshi International University

Annotatsiya. *Ushbu maqolada ta'lim jarayonida psixologik xavfsiz muhitni yaratishdagi muammolar tahlil qilingan. Psixologik xavfsiz muhit o'quvchilarga o'z fikrini erkin ifoda etish, xatolarini tanqid qilmasdan o'rganish va emotsional qo'llab-quvvatlanish imkonini beradi. Maqolada bunday muhitni yaratishda yuzaga keladigan to'siqlar, jumladan, o'quvchilarning individual xususiyatlari, sinfdagi ijtimoiy muhit, pedagoglarning malaka darajasi, resurslarning yetishmasligi va texnologik xavflar tahlil qilingan. Shuningdek, pedagoglar uchun amaliy tavsiyalar berilib, psixologik xavfsizlikni oshirish, o'quvchilarning ruhiy barqarorligini qo'llab-quvvatlash va ularning shaxsiy hamda ijtimoiy rivojlanishini rag'batlantirish masalalari yoritilgan..*

Kalit so'z. *psixologik xavfsiz muhit, ta'lim jarayoni, pedagogik muhit, o'quvchi rivoji, pedagogik strategiya, emotsional qo'llab-quvvatlash.*

Abstract. *This article explores the challenges of creating a psychologically safe environment in the educational process. A psychologically safe environment allows students to express themselves freely, learn without fear of criticism, and feel emotionally supported. The article examines the factors that hinder the establishment of such an environment, including individual differences among students, social dynamics in the classroom, teachers' professional competence, lack of resources, and technological risks. Practical recommendations for educators are provided to enhance psychological safety, support students' emotional well-being, and promote personal and social development.*

Keywords. *psychologically safe environment, educational process, pedagogical environment, student development, pedagogical strategy, emotional support.*

Zamonaviy ta'lim tizimining samarali ishlashi nafaqat bilim berish jarayoniga, balki pedagogik muhitning psixologik xavfsizligiga ham bog'liq. Psixologik xavfsiz muhit bu o'quvchilarning o'z fikrini erkin ifoda eta oladigan, xatolarini tanqid qilmasdan o'rganish imkoniga ega bo'lgan, ijtimoiy va emotsional jihatdan qo'llab-quvvatlangan muhitdir. Shu bilan birga, bunday muhit shaxsiy rivojlanish, muloqot ko'nikmalarini shakllantirish va ijtimoiy moslashuvga yordam beradi. Biroq, psixologik xavfsiz muhitni yaratish jarayoni ko'plab pedagogik va psixologik muammolar bilan bog'liq. Ular o'quvchilarning individual xususiyatlari, sinfdagi ijtimoiy muhit, pedagogik tajriba va resurslarning yetarli emasligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shu sababli, pedagoglar va ta'lim muassasalari psixologik xavfsiz muhitni yaratishda doimiy monitoring, strategik yondashuv va innovatsion metodlardan foydalanish zarurligini hisobga olishlari lozim.

Psixologik xavfsiz muhit – bu o'quvchilarni ruhiy va emotsional jihatdan himoya qiluvchi, ularning o'z fikrini erkin ifoda etishiga imkon beruvchi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hissini kuchaytiruvchi muhitdir. Bunday muhit nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi, balki bolalarning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlaydi. O'quvchilar psixologik jihatdan xavfsiz muhitda o'z xatolaridan qo'rqmay, erkin ravishda fikr bildirishga va yangi bilimlarni qabul qilishga intiladi. Shuningdek, psixologik xavfsiz muhit o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Ular murakkab vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish, qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bunday muhit shuningdek, jamoaviy hamkorlik va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi, chunki o'quvchilar o'z fikrlarini boshqalar bilan baham ko'rish va konstruktiv muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Pedagogning o'quvchilarga nisbatan hurmat, sabr-toqat va konstruktiv munosabat ko'rsatishi psixologik xavfsiz muhitning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Pedagog, o'z navbatida, o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda yondashuvni tanlaydi, xatolarni konstruktiv tarzda tahlil qiladi va rag'batlantiruvchi pedagogik usullarni qo'llaydi. Shu tarzda o'quvchilar o'zlarini qabul qilingan, hurmat qilinadigan va qo'llab-quvvatlangan his qiladi. Umuman olganda, psixologik xavfsiz muhit nafaqat bilim olish jarayonini samarali qiladi, balki o'quvchilarning ruhiy barqarorligini, ijtimoiy moslashuvini va shaxsiy o'sishini rag'batlantiradi. Bu shuni anglatadiki, har bir ta'lim muassasasi va pedagog psixologik xavfsizlikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratishi va uni o'z faoliyatining ajralmas qismi sifatida qabul qilishi zarur.

Psixologik xavfsiz muhitni ta'minlash jarayonida bir qator pedagogik va psixologik muammolar yuzaga keladi. Avvalo, o'quvchilarning individual

xususiyatlarini hisobga olmaslik xavfli omil hisoblanadi. Har bir o'quvchining psixologik holati, temperament, qobiliyatlari va o'rganish uslublari turlicha bo'ladi. Shu jihat inobatga olinmagan ta'lim jarayoni o'quvchilarning ruhiy va emotsional xavfsizligini ta'minlay olmaydi hamda ularning o'zini erkin his qilishiga to'sqinlik qiladi. Sinfdagi ijtimoiy muhit ham psixologik xavfsizlikka katta ta'sir ko'rsatadi. Bolalar o'rtasidagi raqobat, kamsitish, yolg'izlik hissi yoki do'stlar o'rtasidagi ijtimoiy nizolar xavfsiz muhitni buzadi. Bunday sharoitda o'quvchilar o'z fikrini erkin ifoda etishda qiynaladi, ijtimoiy muloqot ko'nikmalari yetarlicha rivojlanmaydi va o'quv jarayonidagi ishtiroki pasayadi. Pedagogning malaka va tajribasi ham muhim omil hisoblanadi. Psixologik xavfsiz muhitni yaratishda pedagogning emotsional intellekti, sabr-toqatlilik darajasi va samarali kommunikatsiya ko'nikmalari katta rol o'ynaydi. Tajribasiz yoki emotsional jihatdan zaif pedagog bu muhitni barqaror ta'minlay olmaydi. Shuningdek, resurs va vositalarning yetishmasligi ham pedagogik jarayonning sifatiga salbiy ta'sir qiladi. Rivojlantiruvchi va interaktiv metodlar, qo'llab-quvvatlovchi materiallar, multimedia vositalari va texnologiyalar yetishmasligi o'quvchilarning faol ishtirokini va ta'lim samaradorligini cheklaydi.

Texnologik xavfsizlik masalalari ham bugungi kunda dolzarb hisoblanadi. Onlayn ta'lim va internetdan foydalanish jarayonida kiberxavflar, salbiy kontent, noxush virtual muloqotlar va zararli axborotlar psixologik xavfsiz muhitni yaratishni qiyinlashtiradi. Shu sababli pedagoglar va ota-onalar raqamli xavfsizlikni ta'minlash, internetni ongli va me'yorida ishlatishni o'rgatish va kiberxavflarga qarshi choralarni qo'llashlari zarur. Umuman olganda, psixologik xavfsiz muhitni yaratish murakkab va ko'p qirralik jarayon bo'lib, u o'quvchilarning individual xususiyatlari, sinfdagi ijtimoiy muhit, pedagogik malaka, resurslar va texnologik xavfsizlikni hisobga olgan holda strategik yondashuvni talab qiladi.

Amaliy tavsiyalar. Psixologik xavfsiz muhitni yaratish va uni ta'lim jarayonida samarali qo'llash uchun bir qator amaliy tavsiyalarni hisobga olish zarur. Avvalo, pedagoglar har bir o'quvchining individual xususiyatlarini, psixologik holatini, temperamenti va qobiliyatlarini inobatga olgan holda moslashuvchan ta'lim metodlarini qo'llashlari lozim. Bu yondashuv o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va o'rganish uslublari hisobga olgan holda bilim olish jarayonini optimallashtirishga xizmat qiladi. Sinfdagi ijtimoiy muhitni doimiy kuzatish va uni ijobiy yo'naltirish ham muhimdir. Bolalar o'rtasida hamkorlikni rag'batlantirish, jamoaviy faoliyat va konstruktiv muloqotni tashkil etish pedagogik jarayonning muhim qismidir. Shu tarzda o'quvchilar nafaqat o'z fikrini erkin ifoda etishni o'rganadi, balki ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va jamoaviy ishga faol qo'shiladi.

Pedagoglar o'z malakasini doimiy oshirib borishlari zarur. Emotsional intellektni rivojlantirish, samarali kommunikatsiya ko'nikmalarini shakllantirish va stressni boshqarish pedagoglarga o'quvchilarning ruhiy barqarorligini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Shu bilan birga, rivojlantiruvchi materiallar, interaktiv usullar, multimedia va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi, o'quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini rag'batlantiradi. Onlayn ta'lim va internetdan foydalanishda esa xavfsizlik masalalariga alohida e'tibor qaratish lozim. Kiberxavflarga qarshi choralar ko'rish, salbiy kontent va zararli axborotlardan himoya qilish, raqamli savodxonlikni rivojlantirish psixologik xavfsiz muhitni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, psixologik xavfsiz muhitni yaratish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu sababli pedagoglar va ota-onalar bunday muhitni tashkil etishda doimiy e'tibor, monitoring va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishlari zarur. Psixologik xavfsiz muhit o'quvchilarni ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi, ularning ijodiy va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda xavfsiz, samarali va barqaror ta'lim jarayonini ta'minlaydi. Shu bilan birga, bunday muhit o'quvchilarda o'ziga ishonch, mas'uliyat va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi, bu esa ularning shaxs sifatida to'laqonli rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Maslou, A. H. (2019). Motivation and Personality. New York: Harper & Row.
- 2.Goleman, D. (2018). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam.
- 3.Rutter, M., Maughan, B. (2021). School Effectiveness and Student Well-being. London: Routledge.
- 4.UNESCO. (2022). Safe and Inclusive Learning Environments. Paris: UNESCO Publishing.
- 5.Karimov, A., & Tursunova, N. (2020). Pedagogical Psychology: Modern Approaches. Tashkent: Fan va Texnologiya.